

Rapport från ett inspektionsprojekt inriktat mot lackering

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund har under vintern 2010/2011 genomfört ett tillsynsprojekt inriktat mot olika typer av lackeringsverksamheter inom våra tre kommuner Haninge, Nynäshamn och Tyresö. Inom projektet så har 13 fordonsreparationslackerare, 5 trälackeringsverksamheter och ett företag som rostskyddsbehandlar ingått.

Ett av de nationella miljömål som förbundet arbetar mot att nå är ”Frisk luft och minskad miljöpåverkan”. Målet innebär bl.a. att luften ska vara så ren att människors hälsa inte skadas.

Syftet med det här projektet har varit att kontrollera verksamheter som håller på med lackeringsverksamhet och produkter som innehåller flyktiga organiska lösningsmedel (så kallade VOC = Volative Organic Compounds). En del VOC kan ge upphov till starka lukter och orsaka luktstörningar för närboende. Ett annat problem med VOC är att de indirekt påverkar bildandet av marknära ozon. I atmosfären så skyddar ozon oss emot UV-strålningen men i markplanet så är det en gas som inte är bra för hälsan då den angriper luftvägarna. I höga halter kan en del VOC i sig orsaka irritation i ögon och luftvägar. På inspektionerna så har vi även kontrollerat kemikalieförvaringen, avlopps- och avfallshanteringen samt i förekommande fall verksamheternas egenkontroll.

Användningen av VOC regleras genom två st. EU direktiv. Det ena, som i svensk lagstiftning införlivats i Naturvårdsverkets föreskrift NFS 2001:11, reglerar användningen i oftast större anläggningar och kallas ”Anläggningsdirektivet”. I vårt projekt hade vi bara en verksamhet som omfattas av det regelverket, företaget som rostskyddsbehandlar.

För drygt fem år sedan bröt man ut några verksamheter från ovanstående lagstiftning. Dessa fördes över till ett nytt EU direktiv där man i stället för att reglera själva anläggningen reglerar de kemiska produkterna. Detta direktiv kallas för ”Produktdirektivet” och är införlivat i svensk lagstiftning genom en av Kemikalieinspektionens föreskrifter, KIFS 2008:2. Det som bröts ut ur ”Anläggningsdirektivet” var VOC i färg och lack samt fordonsreparationslackering. Det som regleras är den maximala halten av VOC i produkterna och tillverkarna har en skyldighet att upplysa om detta genom en speciell märkning på förpackningen.

Resultat

I projektet har vi inte hittat några riktigt allvarliga brister men i princip alla verksamheter har haft mindre brister. Positivt är att i så gott som alla fall så har samtliga förpackningar varit tillslutna på verksamheterna och därmed har onödigt läckage till omgivningen av lösningsmedel varit mycket begränsat. Alla verksamheter har haft någon form av box där sprutlackeringen utförs och utformningen av boxarna har i så gott som alla fall varit bra. Frånluftsfiler som fångar upp färgpartiklar verkar bytas ut med jämna intervall och frånluftsfälktar ser till att släppa ut

lösningsmedelsinnehållen luft ovan tak så att risken för luktstörning minskar. En verksamhet bedöms ha ickefungerande filter och i övrigt en bristfällig box. Vi har hittills inte ställt några krav då verksamheten har för avsikt att bygga upp en helt ny sprutbox under våren 2011. Om inte det sker kommer krav på förbättringsåtgärder att ställas.

Kemiska produkter ska förvaras så att det inte finns risk för att mark och avloppsnät riskerar att kontamineras. På flera verksamheter har förvaringen varit bra och speciella färgrum har funnits. Dessa har täta golv och trösklar/lister som skyddar mot att ett färgläckage sprids utanför rummet till golvbrunn och avloppsnät. I de fall förvaringen inte varit bra har vi ställt krav på invallningsåtgärder alternativt att golvbrunnar pluggas igen. Olämplig förvaring har varit den mest förekommande bristen i det här projektet.

Flera av de större verksamheterna destillerar sin tvätthinner efter rengöring av utrustningen. Thinnern kan sedan återanvändas och på så sätt minskar avfallsmängden från verksamheten. De flesta verksamheter har varit dåliga på att föra anteckningar om vilka avfallsslag och mängder som uppkommer i verksamheten och vart avfallet transporterats, vilket är ett krav för farligt avfall enligt 43 § i Avfallsförordningen (SFS 2001:1063). Några verksamheter har missat att anmäla transport av eget farligt avfall till länsstyrelsen och har därför uppmanats att åtgärda detta.

I verksamheterna har det använts färgsystem från ett antal olika tillverkare. I de flesta fall har vi direkt på inspektionen kunnat se att de produkter som används uppfyller kraven på maximal halt av VOC genom den speciella märkningen. I andra fall har verksamhetsutövaren uppmanats att ta reda på om produkterna uppfyller kraven genom att kontakta leverantören. Det kan vara så att samma produkter används i verksamheter som istället omfattas av anläggningsdirektivet och för dessa förpackningar finns inget krav på den speciella märkningen. De flesta verksamhetsutövare har vetat om att det finns någon form av begränsning för lösningsmedel i färg- och fordonsreparationslackeringsprodukter men så gott som samtliga har varit okunniga om på vilket sätt. Den speciella märkningen har också den varit okänd för samtliga.

Flera av verksamhetsutövarna har varit verksamma under lång tid. De upplever att produkterna och arbetsmiljön förbättrats kraftigt under de sista 10 åren. Färgsystemen har utvecklats till att vara mer vattenbaserade men de innehåller fortfarande en hel del VOC. På flera verksamheter har man blivit mycket negativt överraskade när vi genom att förklara den otydliga märkningen kunnat visa att produkterna de arbetar med faktiskt kan innehålla ända upp till 850 g/L VOC, trots att leverantörerna kallar produkterna för vattenbaserade.

Vi på förbundet både hoppas och tror att vi genom det här projektet fått flertalet av verksamhetsutövare att arbeta mer aktivt med att ersätta farliga kemiska produkter med mindre farliga, och därigenom når vi också vårt interna mål om att förbrukningen av kemiska produkter som innehåller flyktiga organiska ämnen (VOC) ska minska.

Projektet har visat att det finns brister av varierande allvarlighetsgrad hos de verksamheter som håller på med lackeringsverksamhet och förbundet kan se att det finns ett behov av återkommande kontroller i framtiden.

Diskussion om reglerna i KIFS 2008:2 och direktiv 2004/42/EG

Syftet med direktivet är att försöka minska den totala halten VOC i vissa ovan nämnda produktgrupper för att minska luftföroreningar och ex förutsättningar för bildande av marknära ozon. Det finns ett krav på dem som släpper ut produkterna på marknaden som går ut på att det ska framgå genom en märkning hur mycket VOC som är tillåtet för en specifik kategori, ex *Topplacker*, samt hur mycket VOC som finns i just denna produkt. Ett mycket negativt resultat från projektet är att användarna av produkterna faktiskt inte vet om att VOC innehållet regleras genom en max tillåten halt. Det mest illavarslande är att ingen visste att produkterna ska vara märkta, hur märkningen ser ut och vad syftet med märkningen är.

Ett problem är att det i lagstiftningen inte är specificerat hur märkningen ska se ut, och därför kan märkningarna se väldigt olika ut. Nedan följer 2 märkningar som ser väldigt olika ut men som faktiskt upplyser om samma sak.

1. EU gränsvärde för Topplacker (kat B/d): 420 g/L (VOC)
Denna produkt innehåller max: 400 g/L (VOC)
2. 2004/42/EC II B/d (420g/L), 400 g/L VOC.

Ett syfte med märkningen måste ju vara att användaren ska kunna förstå informationen i märkningen men hur många får ut något av exempel 2? En informativ märkning är ett utmärkt verktyg för en användares arbete med substitution. På ett enkel sätt skulle denne direkt kunna jämföra två produkter med varandra och aktivt välja att använda en med mindre VOC och miljöpåverkan. På detta sätt skulle det kunna bli ett kundtryck på tillverkarna att faktiskt arbeta med att ta fram mindre VOC innehållande produkter.

Slutsats

Som det är idag då inga, eller väldigt få användare, känner till att använda märkningen så anser vi att reglerna om märkning i direktivet är helt misslyckade. För att råda bot på detta behöver naturligtvis användare upplysas om saken men framförallt så behöver man på gemenskapsnivå ta fram och lagstifta om **hur** märkningen ska se ut, så att den blir informativ och möjlig att använda. I annat fall så kan märkningskravet lika gärna tas bort från lagtexten då det inte fungerar som avsett, vilket det här projektet visat.